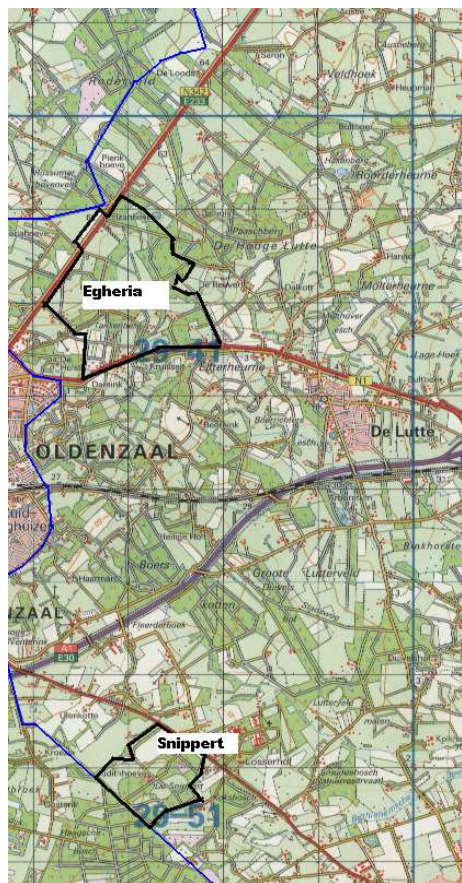

Broedvogelinventarisatie Egheria en Snippert 2009

Gebied

De twee NM-terreinen liggen ten oosten en zuidoosten van Oldenzaal in atlasblok 29-41 (Egheria) en 29-51 (Snippert) in de gemeente Losser.

Egheria (186 ha)

Egheria kenmerkt zich vooral als bosgebied, zowel met voedselarm droog bos als voedselrijk bos, kruidenrijke graslanden, enkele houtwallen en een paar drinkpoelen. Het terrein is behoorlijk geaccidenteerd, waarbij het hoogste punt bij het koepeltje op de Tankenberg zich op meer dan 80 m boven NAP bevindt. Egheria wordt grotendeels omzoomd door agrarisch gebied. In het gebied staan boerderijen, het beheerkantoor van NM op Middelkamp en zijn er enkele akkers. De Tichelweg bestaat uit een echte allee met dubbele rijen beuken.

Snippert (74 ha)

Snippert bestaat vnl. uit voedselarm droog bos met een klein heideveldje, enkele graslanden, een grote akker en als bebouwing een boerderij (de Judith-hoeve), een villa en de werkschuur van NM.

Methode

De vier deelgebieden zijn via de BMP-A (alle soorten) methode geïnventariseerd volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring Project SOVON (van Dijk, A.J. 2004). Er is een geluidsdrager benut voor het inventariseren van uilen en Middelste Bonte Spechten. Ook is er via geluidsnabootsing gezocht naar de Kortsnavelboomkruiper, maar deze is er niet aangetroffen.

De tellers per deelgebied waren:

Egheria-zuid: Rudi Lanjouw (coörd.), Robert Blanke en Martin Bonte
Egheria-noordoost: Ben Hulsebos (coörd.), Bennie Egberink en Friso Koop
Egheria-west: Niels Leerling (coörd.) en Peter Halman
Snippert: René Wijering en Ben Heerink (beide coörd.)

De resultaten

In de volgende tabel staan de algemene resultaten van ons onderzoek.

Gebied	Aantal soorten	Rode Lijstsoorten	Aantal terr.	Dichtheid per 100 ha	Oppervlakte
Egheria-zuid	53	6	500	631,3	79,2 ha
Egheria-noordoost	49	5	461	810,2	56,9 ha
Egheria-west	54	6	512	1026,1	49,9 ha
Snippert	50	6	470	635,1	74,0 ha

Algemene resultaten BMP-A in de vier deelgebieden

In de volgende tabel staan de resultaten per NM-terrein m.b.t. het aantal territoria en de dichtheid per 100 ha landschap. De totale onderzochte oppervlakte op Egheria is 186 ha en op Snippert 74 ha.

Soort	Egheria		Snippert	
	aantal terr.	dichtheid	aantal terr.	dichtheid
Wilde Eend	3	1,6	1	1,4
Buizerd	3	1,6	2	2,7
Boomvalk*	0	0	1	1,4
Fazant	2	1,1	0	0
Waterhoen	1	0,5	0	0
Kievit	2	1,1	2	2,7
Houtsnip	16	8,6	2	2,7
Holenduif	11	5,9	2	2,7
Houtduif	81	43,5	26	35,1
Turkse Tortel	1	0,5	0	0
Bosuil	8	4,3	2	2,7
Kerkuil*	1	0,5	0	0
Groene Specht*	6	3,2	2	2,7
Zwarte Specht	2	1,1	1	1,4
Grote Bonte Specht	29	15,6	9	12,2
Middelste Bonte Specht	6	3,2	0	0
Kleine Bonte Specht	7	3,8	1	1,4
Boerenzwaluw*	16	8,6	3	4,1
Boompieper	4	2,2	5	6,8
Witte Kwikstaart	13	7,0	1	1,4
Grote Gele Kwikstaart	1	0,5	0	0
Winterkoning	100	53,8	32	43,2
Heggenmus	51	27,4	8	10,8
Roodborst	96	51,6	31	41,9
Zwarte Roodstaart	2	1,1	0	0
Gekraagde Roodstaart	6	3,2	3	4,1
Merel	89	47,8	34	45,9
Zanglijster	37	19,9	15	20,3
Grote Lijster	9	4,8	3	4,1
Bosrietzanger	2	1,1	0	0
Grasmus	8	4,3	2	2,7
Braamsluiper	0	0	1	1,4
Tuinfluter	33	17,7	6	8,1
Zwartkop	114	61,3	35	47,3
Fluiter	2	1,1	0	0
Tjiftjaf	79	42,5	26	35,1
Fitis	23	12,4	18	24,3
Goudhaan	15	8,1	8	10,8
Vuurgoudhaan	2	1,1	0	0
Grauwe Vliegenvanger*	21	11,3	3	4,1
Bonte Vliegenvanger	16	8,6	5	6,8
Staartmees	17	9,1	6	8,1
Glanskop	29	15,6	5	6,8
Matkop*	6	3,2	3	4,1
Kuifmees	4	2,2	10	13,5
Zwarte Mees	7	3,8	8	10,8
Pimpelmees	65	34,9	17	23,0
Koolmees	76	40,9	21	28,4
Boomklever	57	30,6	12	16,2
Boomkruiper	58	31,2	16	21,6
Gaai	11	5,9	4	5,4
Kauw	40	21,5	1	1,4

Soort	Egheria		Snippert	
	aantal terr.	dichtheid	aantal terr.	dichtheid
Zwarte Kraai	6	3,2	5	6,8
Spreeuw	44	23,7	15	20,3
Huismus*	14	7,5	5	6,8
Vink	89	47,8	45	60,8
Groenling	3	1,6	2	2,7
Putter	4	2,2	0	0
Kneu*	2	1,1	0	0
Goudvink	7	3,8	2	2,7
Appelvink	14	7,5	3	4,1
Geelgors	2	1,1	1	1,4
Totaal	1473	791,9	470	635,1

Aantal territoria en dichtheid per 100 ha landschap per NM-terrein (* = Rode lijstsoort)

Een aantal soorten is wel in het terrein aangetroffen, maar voldoet niet aan de criteria om tot een geldig territorium te besluiten. Het gaat hier om waarnemingen van: Grauwe Gans, Nijlgans, Soepeend, Mandarijneend, Sperwer, Torenvalk, Nachtegaal en Ringmus.

Ontwikkelingen in de broedvogelpopulaties

In 1988 is door Rob Vogel als tijdelijk medewerker van NM een grootschalige kartering (6272 ha) uitgevoerd naar schaarse, zeldzame en kenmerkende broedvogelsoorten in Oost-Twente. Er werden toen vijf volledige inventarisatierondes via de methodiek van het toenmalige Bijzondere Soorten Project (BSP) uitgevoerd, waarbij door medewerkers van Provincie Overijssel (Martin Heinen en Bert Dijkstra) een zesde ronde is uitgevoerd. In dit gebied liggen ook de vier door ons bezochte deelgebieden. Door het kaartmateriaal met elkaar te vergelijken was het mogelijk de ontwikkelingen op broedvogelgebied in de deelgebieden voor een aantal soorten te volgen.

Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening gehouden worden met de verschillen in het veldwerk. Bij de karteringen in 1988 is via de toenmalige BSP-methode gewerkt en in 2009 via de BMP-A methode. Bij de BSP-methode gaat men sneller door het veld, omdat het onderzoek slechts gericht is op de bijzondere soorten.

Bij BMP-A verblijft de teller langer in het veld en worden er meer inventarisatierondes gelopen. In het volgende overzicht zijn een aantal ontwikkelingen in de aantallen van enkele broedvogelsoorten te zien. In de laatste kolom staat de BMP-index, waarbij het getal 100 staat voor het referentiejaar 1990. Onder de 100 geeft een landelijke afname aan en boven de 100 een toename. Deze gegevens zijn afkomstig uit: *Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON & CBS*, www.sovon.nl

BMP-ronde op Egheria, foto Friso Koop

Soort	Egheria		Snippert		BMP-index
	1988	2009	1988	2009	1990-2007
Wilde Eend	1	3	1	1	87
Sperwer	3	0	1	0	124
Buizerd	1	3	1	2	202
Boomvalk*	0	0	0	1	48
Waterhoen	0	1	0	0	98
Kievit	2	2	0	2	72
Houtsnip	16	16	9	2	---

Soort	Egheria		Snippert		BMP-index
	1988	2009	1988	2009	1990-2007
Holenduif	7	11	3	2	122
Zomertortel*	1	0	1	0	32
Koekoek*	1	0	1	0	80
Bosuil	8	8	3	2	99
Ransuil*	2	0	1	0	34
Kerkuil	0	1	0	0	297
Groene Specht*	3	6	0	2	291
Zwarte Specht	3	2	0	1	102
Grote Bonte Specht	34	29	8	9	142
Middelste Bonte Specht	0	6	0	0	---
Kleine Bonte Specht	14	7	0	1	241
Boompieper	1	4	7	5	132
Grote Gele Kwikstaart	1	1	0	0	127
Nachtegaal	0	0	1	0	108
Gekraagde Roodstaart	16	6	5	3	86
Grote Lijster	19	10	6	3	74
Bosrietzanger	0	2	0	0	80
Braamsluiper	1	0	2	1	50
Grasmus	0	8	0	2	135
Fluiter	11	2	7	0	33
Vuurgoudhaan	7	2	7	0	127
Bonte Vliegenvanger	7	16	5	5	100
Glanskop	33	29	11	5	91
Boomklever	51	57	7	12	204
Wielewaal*	1	0	0	0	80
Putter	0	4	3	0	388
Goudvink	7	7	2	2	111
Appelvink	26	14	11	3	100
Geelgors	1	2	3	1	141

Aantal territoria in 1988 en 2009 op Egheria en Snippert en de BMP-index 1997-2007

*= Soort van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels 2004

Met de dalende landelijke trend gaat ook de afname van enkele soorten in de beide onderzoeksgebieden gelijk op. Dit geldt voor Zomertortel, Koekoek, Ransuil, Gekraagde Roodstaart, Grote Lijster, Braamsluiper, Fluiter, Glanskop en Wielewaal. Landelijk vertoont de Nachtegaal geen achteruitgang, maar zijn de oostelijke populaties op de hoge zandgronden bijna verdwenen en zijn ze in de duinstreek toegenomen. In het werkgebied van VWG Losser (100 km²) is dit jaar bv. maar één Nachtegaal waargenomen.

Met de landelijke stijging van de BMP-index gaan ook de plaatselijke broedvogels als Buizerd, Holenduif (niet op Snippert), Groene Specht, Boompieper, Grasmus, Boomklever en vooral Putter mee.

Nieuwkomers in het gebied zijn Boomvalk, Waterhoen, Kerkuil, Middelste Bonte Specht, Bosrietzanger en Grasmus. Verdwenen zijn Sperwer, Zomertortel, Koekoek, Ransuil, Nachtegaal en Wielewaal.

Plaatselijk maar ook landelijk stabiel zijn Waterhoen, Bosuil, Zwarte Specht en Goudvink. Van de Middelste Bonte Specht bestaat nog geen index, want in 1990 kwam deze soort in Nederland niet (meer) voor. Deze spechtensoort kent vanaf 2003 een stormachtige ontwikkeling, vooral in de kerngebieden Zuid-Limburg en Twente.

Tegen de landelijke dalende trend in zien we een lichte toename van Wilde Eend, Boomvalk, Kievit en Bosrietzanger. Ook gezien de landelijk stabiele index neemt de Bonte Vliegenvanger behoorlijk toe. Zorgelijk is de afname van soorten die juist landelijk gezien een opmars maken. Het gaat hier om Sperwer, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Vuurgoudhaan en Appelvink.

Conclusies

Er zijn evenveel soorten verdwenen als nieuw erbij gekomen, nl. allebei zes. Een stabiele situatie is er voor zeven soorten. Een daling heeft zich voorgedaan bij 10 soorten en een stijging bij zes soorten. De balans slaat dus enigszins uit naar de negatieve kant. Opmerkelijk is dat er aan de negatieve kant van de balans 13 van de 16 soorten staan die aan bos gebonden zijn. Aan de positieve kant staan slechts vier bossoorten.

In het laatste broedvogelverslag *Broedvogels in Nederland 2007 (Van Dijk e.a.2009)* van SOVON wordt aangegeven dat de meeste bos- en struweelvogels sinds 2004 een stijgende lijn laten zien. Zorgelijk is dan ook de afname en soms verdwijnen van soorten op Egheria en Snippert die juist landelijk gezien een opmars maken. Het gaat hier om Sperwer, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Vuurgoudhaan en Appelvink. Ontbrekende soorten die we eigenlijk wel hadden verwacht waren Sperwer, Havik, Ransuil en Ringmus. Verder merken we op dat nog twee soorten maar sporadisch zijn aangetroffen: Matkop en Kneu. Deze soorten zijn in 1988 niet gekarteerd, omdat ze toen nog zo talrijk waren dat onderzoek niet zinvol werd geacht.

De eindconclusie is dat sinds 1988 er zich verschuivingen binnen de vogelpopulaties hebben voorgedaan. Deze verschuivingen zijn deels te herleiden tot een landelijke daling of stijging van de broedvogelaantallen (zie de BMP-index in tabel 3). Daarnaast zijn er ook plaatselijke factoren in het spel, vooral met betrekking tot de bosvogels. De licht negatieve tendens is deels in strijd met de landelijke tendens, met name voor Sperwer, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Vuurgoudhaan en Appelvink. De negatieve tendens kan te maken hebben met bosbeleid en beheer, met recreatiedruk, met jacht of met verdroging. Daar kan beleid voor de toekomst op worden gezet.

Deze rode lijstsoort, de Zomertortel, was in 2009 niet meer te vinden, foto Martin Bonte